

20111016 Westerkerk Amsterdam

Daar reist dus een mens op weg van Jeruzalem naar Gaza en vandaar naar Addis Ababa. Lukas noemt hem niet bij name. Dat betekent dat hij vooral een bovenpersoonlijke rol speelt: hij vertegenwoordigt niet Israel maar de volkeren. Ons dus in zekere zin.

Dat is immers een oud bijbels trucje: als mensen niet met naam en toenaam worden genoemd is het vaak slim om gewoon 'ik' of 'wij' te lezen. We moeten er dan ook op verdacht zijn dat het in ons verhaal van vandaag niet alleen om een vreemde reiziger gaat, maar om onszelf. U hebt natuurlijk al gezien dat het verhaal zich afspeelt tussen Jeruzalem en Gaza, toen evenals nu een gevaarlijke weg.

Een verhaal dus over een mens op een gevaarlijke weg. Dat beeld herkennen we. In de bijbel wordt het leven graag een weg genoemd. Abraham gaat op weg, Jacob, Jozef, Mozes zijn allemaal reizigers. En ze reizen allemaal langs gevaarlijke wegen. Overal loert het gevaar: geweld, bedrog, onzekerheid, trots, eigengereidheid. Mensen zijn, als je er over nadenkt, een kwetsbaar goedje.

Wij zouden hier niet zitten als we dat niet zouden herkennen.

Wij leven weliswaar in luxe maar we zijn experts in kwetsbaarheid. En dan heb ik het niet over die kwetsbaarheid waar de kranten vol over staan: de huidige onrust rond de economie, ons werk, onze pensioenen of onze welvaart. Dat is nog maar de kleine kwetsbaarheid.

Wij liepen vorige week in New York, een paar dagen na de tiende herdenking van de aanslag op het WTC en zagen nog steeds de sporen van de paniek die dat te weeg bracht, over kwetsbaarheid gesproken! De eerste Amerikaanse reactie was: wij zijn ten dode opgeschreven. En teruggekeerd op honk zagen we op de TV hoe de Egyptische politie op de kopten in Egypte joeg. Dat zijn echte voorbeelden van onze menselijke kwetsbaarheid; Niet onze levensstijl maar ons leven wordt bedreigd. Als we het over onze kwetsbaarheid hebben dan staat de dood in de coulissen!

Van die man in ons verhaal weten we in eerste instantie niet veel, zoals we vaak niet veel weten van andere mensen die met ons op de gevaarlijke weg naar Gaza reizen. Maar pas op: We weten dat hij de eindverantwoordelijkheid droeg voor de financiën van Ethiopië. Dat wil zeggen dat op zijn schouders de verantwoordelijkheid lag voor verdeling van de schaarse middelen. Hij moest er voor zorgen dat de koningin in rijkdom kon baden en dat straatarme mensen het geld voor haar luxe en die van haar hof ieder jaar opbrachten. Natuurlijk hoorde hij tot de rijken en dus ook tot de mensen die altijd weer proberen een eerlijke verdeling van werk en inkomen te ontlopen.

Hij was belangrijk en rijk genoeg om veel mensen jaloers te maken – en dus tot zijn vijanden. Dat is immers altijd zo: rijke mensen worden gewantrouwd door arme mensen, vooral die rijken die graag beweren dat alle mensen gelijkwaardig zijn en recht hebben op een menswaardig bestaan. Dat komt niet zo goed over bij mensen die zich vernederd en uitgebuit weten.

Zie het wantrouwen en de haat van arme landen jegens onze rijke landen. Zolang rijke landen en rijke mensen vluchtelingen en asylzoekers als misdadigers behandelen te zonder een werkelijke inspanning voor hun thuislanden te tonen, ja zelfs samenwerking met die thuislanden terug dringen moeten wij ons niet verbazen over de haat en het wantrouwen dat rijke landen opwekken.

Onze eenzame reiziger op de weg tussen Gaza en Addis Abeba wist daar alles van. Zijn medemensen zagen in hem niets anders dan een uitbouter en een tollenaar.

Maar we weten nog wat van hem. Hij was naar Jeruzalem gekomen om te aanbidden. Zat hem zijn leven dwars? En hij had een boek gekocht van een van Israels grote kritische geesten: de Tweede Jesaja. Sinds de dagen van de vriendschap tussen koning Salomo en de koningin van Ethiopië waren er hartelijke culturele betrekkingen tussen hun beide landen. In Ethiopië werd Israel gezien als een land van denkers en profeten. Jesaja en zijn collega's hadden er een leven aan besteed: mensen zijn een onverschillig en eigengereid ras, maar God heeft hen toch lief, en waar de mensen het verbond met hem aan een stuk door aan hun laars lappen, 'daar blijft hij trouw en laat niet varen het werk van zijn handen'.

Dat, zeiden de profeten, is het rythme van de geschiedenis

En onze reiziger was daarin geïnteresseerd. Hij was niet zo iemand die zijn neus ophaalt voor de kritische functie van het geloof. Hij was blijkbaar van het geslacht van Levi, weet u wel, de tollenaar, die door Jezus uit de boom werd geplukt: een verloren mens met een goed inkomen maar ook een groot verlangen in zijn leven.

Hij hoorde blijkbaar bij die groep van rijke mensen, die diep in hun hart een andere wereld zouden willen zien, maar die niet weten hoe je daar kunt komen. Mensen die de woorden van de profeten niet afwijzen of belachelijk maken, die hen in hun hart ook gelijk geven en die in hun wereldje op zoek zijn naar gerechtigheid en vrede.

Er zijn altijd mensen op de wegen van Jeruzalem naar Ethiopië die weten hoe kwetsbaar en verloren onze wereld vaak is, die weten dat niet alleen het onrecht en het geweld en de vernedering van mensen om ons heen oplaaien en oppermachtig lijken, maar die ook weten dat zij er mee verantwoordelijkheid voor dragen, al was het maar omdat we zwijgend en gebruikend deel uitmaken van structuren die we eigenlijk verafschuwen. De meesten van ons willen niet weten wie de boven- en de onderkieren hebben gemaakt en wat zij daarvoor hebben gekregen....

Ik denk dat die hoge mijnheer op de weg naar Gaza zo in elkaar zat en ik heb het vermoeden dat een aantal kleine collega's van hem hier vanmorgen in de kerk zitten.

Zo kwam hij er bij een boek van Jesaja te kopen. En wat hij daar las ontroerde hem hevig. Want daar gaat het om iemand die de profeet aanwijst als een oprechte dienaar van God, een Knecht des Heren, zoals onze reiziger zichzelf ook graag zag en waarvan aan het eind van het Jesajacitaat geschreven staat dat God hem macht zal geven en dat hij het is die de rijkdommen van de aarde zal erven.

En wie was dat dan we? Wel dat was iemand met een heel andere levensstijl dan wij doorgaans ook maar willen herkennen: Hij voldeed niet aan de schoonheidseisen van knappe mannen, hij was niet populair en niet erg gezien. Hij was een mens die veel kennis had aan verdriet en ziekte. Zo iemand die wij liever niet in onze kennissenkring hebben. Maar wel iemand die zich medeverantwoordelijk wist voor het falen van mensen, die zich daar niet aan onttrok maar daar uitgangspunt van zijn werk van maakte. Iemand die solidair was met

zieken en vernederde mensen. Iemand kortom die begrepen had dat het geheim van het ware leven niet ligt in het gebruik, laat staan het misbruik van macht en geweld, maar in de medemenselijkheid = excusez het versleten woord-.

Onze reiziger werd diep getroffen door dat eenvoudige citaat.

Hij herkende in die man, die Knecht van God, zijn eigen diepste verlangen naar een ander leven, naar een leven dat niet probeerde zichzelf en zijn clan aan de macht te houden, maar die als uitgangspunt voor zijn handelen en denken de diepe solidariteit met de losers om hem heen heeft en de zelfgekozen lotsverbondenheid met zieken en overtreeders.

Door een geestig toeval ontmoet hij Philippus, een van de twaalf intieme leerlingen van Jezus. En die vraagt hem of hij begrijpt wat hij daar leest. Nee, dat deed hij niet. Het ontroerde hem wel maar hij wist niet over wie het ging. En dan vertelt Philippus hem over zijn leermeester, die kleine rabbi uit Nazaret, die de profetie van Jesaja als de script voor zijn leven had gekozen en die het visioen van de profeet vervuld had, dwz. gedaan!

De lezing van dat kleine stukje tekst van een paar honderd jaar oud – niet meer dan twaalf verzen groot – en de uitleg van de men die hem het had uitgelegd, verandert zijn leven. Het Woord voltrok zich aan hem, zou Luther later zeggen. En hij stelt die verandering niet uit. Hij wil ter plekke gedoopt worden, dwz ter plekke uit de kast komen als een nieuwe leerling van Jezus.

Er valt nog veel meer te zeggen over dit verhaal, maar laten we het maar eenvoudig houden: wie de verhalen van de Schrift toelaat in zijn hart, die wacht een ander leven. Geen minder gevaarlijke weg, geen rijkdom of stralende gezondheid, geen uitzondering op de kwetsbaarheid van het zijn als alle mensen, maar een reis, afgelegd in blijdschap.

De weg naar het geluk is de weg die Jesaja zo indrukwekkend uittekent. En die Jezus ging. En waartoe wij worden uitgenodigd.